

James Petras*: Bønderne: Bondestanden i Chile

For at forstå den begyndende politiske organisering hos de forskellige grupper af chilenske bønder er det vigtigt at huske på, at den kapitalistiske produktionsmåde under sin udvikling allerede sætter betingelserne for sin opløsning. Udviklingen af *kapitalforholdet* inden for den landbrugsmæssige produktion har som sin forudsætning en stadig forøgelse af den »frie« arbejdsstyrke, altså en forøgelse af lønarbejdet, som samtidigt betyder opløsningen af århundred gamle politiske og sociale bindinger, og dermed udviklingen af et revolutionært potentiale hos de tidligere så stabile grupper.

Petras analyserer udfra denne synsvinkel udviklingen i landbrugsproduktionens struktur og udviklingen af de forskellige sociale grupper inden for den landbrugsmæssige produktion.

* Denne artikel er en forkortet udgave af kapitel 7 i James Petras' bog: »Politics and Social Forces in Chilean Development«, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1969. Udvælgelsen er foretaget af KURASJE. Vi har først og fremmest bragt afsnit, der giver en beskrivelse af klassestrukturen, den økonomiske struktur og den politiske udvikling i Chiles landbrugsområder.

Bondestanden er et potentielt dynamisk element i det chilenske samfund. Indtil for ganske nylig har den været uden repræsentation, både i de politiske partier og i bureaukratiet. Den har været afskåret fra det politiske system og har modtaget meget lidt til gengæld for sin økonomiske aktivitet. Dens pludselige fremkomst på den politiske scene er et stabilitetstruende element i det chilenske samfund. Den nære identifikation med det eksisterende sociale system, som findes hos bureaukratiet og blandt industrilederne, såvel som aftalerne og »handlerne« partierne imellem og industriarbejdernes adgang til den politiske scene har først og fremmest været baseret på bondestandens udelukkelse fra effektiv deltagelse i det politiske system. Bondestandens underkastelse over for eliten gav sidstnævnte en vis fleksibilitet over for de relativt små opdukende grupper (de mellemste sociale lag og de organiserede arbejdere). Bondestandens underkastelse, der har været en »konstant faktor«, der medvirkede til Chiles politiske stabilitet, er blevet til en »operativ faktor« i det politiske liv. Om der etableres en ny ligevægtstilstand vil afhænge af, om der vil ske institutionelle fornyelser, som indebærer, at bondestanden integreres i det politiske liv.

Moderniseringsprocessen i Chile er foregået ujævnt og har stort set undgået landområderne. Alligevel har flere tendenser i løbet af de seneste år medvirket til en underminering af de traditionelle autoritetsmønstre og sociale relationer på landet. Disse tendenser er: øget kommunikation bønderne indbyrdes og mellem bønder og talsmænd for landboreformer; voksende kooperativt ejerskab i landbruget; mekanisering af produktionen og arbejdspecialisering; betaling med naturalier erstattet af betaling med penge; bondebefolkningens vandringer til byerne; og kommercialisering af landbruget. Foruden denne sociale og økonomiske udvikling er to politiske processer kommet i gang: politisk aktivering og radikalisering af bondebefolkningen. Den politiske opvågning er et resultat af de venstreorienterede partiers propaganden; den voksende sociale differentiering blandt bønderne (såsom opkomsten af et betydeligt jordløst proletariat) i forbindelse med etablerede venstreorienterede gruppers politiske arbejde har især radikaliseret landbefolkningen i nærheden af organiserede politiske centre.

Chiles bønder fremstår nu som en potentiel magtfuld (og måske revolutionær) politisk kraft. Fra 1964 til 1965 er der sket en tredobling af antallet af strejkende bønder. Flere *fundos* er blevet overtaget af bønder, somme tider med tvang, og nogle *asentamientos* er blevet oprettet på eksproprieret jord. Kristelig-demokratiske, socialistiske og kommunistiske organisatorer har været aktive blandt bønderne og har etableret stadigt mere uafhængige bondeorganisationer.

Præsidentvalgene i 1958 og især i 1964 var resultatet af en hård valgkamp i landdistrikterne, befolkningen var udsat for stærk propaganda fra de ledende præsidentkandidater. Valgene gav »los FRAPistas« lejlighed til at tale til mange hundrede

tusinde bønder i fjerntliggende og isolerede fundos og landsbyer, der hidtil havde været praktisk talt uigennemtrængelige for socialister og kommunister. Chiles bønder vil utvivlsomt få en stadig vigtigere national politisk rolle i de kommende år, og stemmeafgivelserne ved præsidentvalgene i forskellige typer af landkommuner kan måske antyde, hvilken rolle det vil blive.

Landbrugsstrukturen.

Om bønderne udvikler »moderne« snarere end traditionelle og patriarkalske holdninger angående deres stilling i verden og deres muligheder for at forandre den, er påvirket af, i hvor høj grad de forskellige kategorier af bønder er blevet integreret i den kapitalistiske markedsøkonomi, eller hvorvidt de er forblevet en del af en i hovedsagen naturalieøkonomi i en landsby eller under et storgods.

Ca. 40 pct. af arbejdsstyrken på landet er jordløse arbejdere af den ene eller den anden slags, væsentligst enten *inquilinos* eller lønarbejdere. 6 pct. af arbejdsstyrken er *medieros*. Andre 53 pct. er formelt klassificeret som »jordejere«. Imidlertid er ca. halvdelen af disse »jordejere« små selvejerbønder.¹

Disse små selvejerbønder anslås at besidde 1 procent af den opdyrkelige jord, der er i jordejeres hænder, mens de 4 procent af samtlige jordejere, der er indehavere af de store fundos, besidder anslået $\frac{2}{3}$ af den opdyrkelige jord.

I Chile er *fundo'en*, nu som før, den dominerende socio-økonomiske enhed på landet. Før mineindustrien kom i gang i stor målestok, var Chile et mere eller mindre typisk *hacienda* samfund.

Fundo'en blev -og er- ledet enten af ejeren (el patron) eller af en bestyrer, der udfylder en tilsvarende rolle. *Fundo'en* var en selv-tilstrækkelig verden inden for hvilken *el patron* udøvede en myndighed, der var traditionsbunden, egoistisk og patriarkalsk. Udenlandske investeringer i landbruget har aldrig været af særlig vigtighed indtil for nylig, og det økonomiske udviklingsmønster i Chile har været sådan, at den sociale struktur på landet og dermed storgodsejernes klassegrundlag er forblevet stort set intakt. Bønderne dannede et sikkert grundlag for godsejernes magt, idet de var isolerede, få i antal og begrænsede i deres bevægelighed inden for *fundo'ens* domæne. Godsejerne har igennem lang tid været herrer og herskere over deres område, har krævet og modtaget bøndernes personlige hengivenhed og har haft ensidige sociale og økonomiske relationer med dem. *El patron* og bonden forholdt sig til hinanden i et fintfølende og indviklet system af social status, ære, værdighed og prestige.

1. Vurderingen af den forholdsvise andel af *inquilinos* og lønarbejdere varierer betydeligt. 1955-landbrugstillingen angiver 12 procent *inquilinos* og 27 procent lønarbejdere. Forfatterne af CIDA-rapporten, der har brugt folketællingsstat og andre kilder, anslår andelen af *inquilinos* til 26 procent og lønarbejdere til 15 procent, arbejdsledere og specialiserede arbejdere iberegnet. Sandsynligvis er de to grupper mere og mere sammenblandede, eftersom *inquilino-børn* bliver lønarbejdere, og nogle *afuerinos* (udefrakommende) slår sig ned som *inquilinos*, når de bliver trætte af at være på farten.

Fundo'ens vigtigste arbejdskraft udgøres af *inquilinos* – bønder, der arbejder på godsejerens marker og yder andre former for arbejde til gengæld for visse minimale ydelser – som et »hus« til dem selv og deres familie, et stykke jord, normalt mellem 1.–2.000 m², og ret til at lade deres dyr græsse på godsejerens marker. Indtil for nylig forlod en *inquilino* sjældent *fundo*'en, og hans liv var centreret omkring en verden begrænset (i bogstavelig forstand) af dens mure. Han var næsten fuldstændig underlagt *el patron*'s styre, som udgjorde *fundo*'ens lov, og som sjældent om nogen sinde blev truet indefra eller udefra. Hans værdier og ideer om verden, endog hans fornemmelse af individuelt værd, var nært knyttet til *el patron*'s værdier og holdninger. Denne, på sin side, betragtede sine *inquilinos* og bønderne i almindelighed, som børn under hans varetægt, der skulle diciplineres, ledes og af og til irettesættes. Regeret af storgodsejerne som klasse og domineret af *el patron* som individ, var *inquilino*'en selve grundlaget for stabiliteten i Chiles landdistrikter. Når *inquilino*'en afgav sin stemme, hvis han da stemte, var det som *el patron* ønskede.

Indførelsen i 1958 af anvendelsen af en stemmeseddel fælles for alle partier har gjort det lettere for *inquilino*'erne og andre bønder at stemme på et parti af eget valg.² Fremkomsten af den kristlig-demokratiske bevægelse som en vægtig politisk kraft har gjort dem opmærksomme på problemområder, som det indtil for nyligt ikke var tilladeligt at bringe op i offentlig diskussion og debat. Dette har igen lettet socialistisk og kommunistisk adgang til bondestanden. Dog er de små, men stadig voksende forandringer, der er sket i landområderne af større vigtighed for den voksende politiske støtte til FRAP blandt bønderne. Udbredelsen af elektricitet, transistorradio, forbedrede veje og andre transportmidler har alt sammen lettet forbindelsen mellem bønder i forskellige egne af landet. Disse forandringer har gjort det muligt at nå mange bønder på en gang med nye fortolkninger og analyser af deres eksistensbetingelser og med opfordringer til at forandre dem. De store *fundo*'er er tilsyneladende mere og mere overgået til produktion for markedet. Nye økonomiske former for landbrugsvirksomhed er også begyndt at ændre landdistrikternes udseende. Landbrugskooperativer har vundet i betydning i forhold til den store individuelle jordbesidder. Disse kooperativer ejer nu en betragtelig (skønt ukendt) del af den opdyrkelige jord, især af den del omfattet af store *fundo*'er. Et ikke-færdigt studie af Maurice Zeitlin om økonomisk koncentration på landet viser, at blandt de 20 største *fundo*'er (målt i hektar af bedste jord) i de to vigtigste landbrugsprovinser fra Anoncagua til Nuble tilhører 6, omfattende 29 procent af jorden, kooperativer; 2, med 9 procent af jorden, er »*comunidades*« (partnerskab mellem familiemedlemmer); andre 2, med 10 procent af jorden, ejes af regeringsinstitutioner; 1, med 4 procent af

2. Før 1958 havde hvert parti *sin* stemmeseddel, og godsejeren uddelte ofte en stemmeseddel til sine folk, der således havde svært ved at stemme uafhængigt.

jorden, tilhører Den katolske Kirke; og 9, omfattende 49 procent af jorden, ejes individuelt.

Dyrkningen af afgrøder til industriformål, tømmerproduktionen og sukkerraffineringen er voksende omend stadig små industrier, samt den voksende mekanisering af *fundo'erne* har altsammen medvirket til forandringer i de ydre omgivelser og de interne sociale relationer på *fundo'erne* og har haft en tendens til at underminere deres traditionelle strukturer. I stort antal har børn af *inquilino'er* og andre bønder forladt landdistrikterne og søgt til byerne for at finde arbejde i industri og byggeri. Eftersom de opretholder kontakten med venner og slægtninge på landet, bliver deres erfaringer en del af det voksende pres mod forandring, som bøndernes ideer og holdninger mere og mere udsættes for.³

år	for alle provinser			Aconcaqua – Nuble		
	inquilinos	løn- arbejdere	Ialt	inquilinos	lønarbejdere	Ialt
1935	107.906	201.418	309.324	58.701	119.914	178.615
1955	82.367	178.112	260.979	48.986	101.492	150.478

Disse tal angiver, så langt sammenligning er mulig, den talstærke vandring af landarbejdere til byen. Den kontakt, som de tilbageblevne landarbejdere således indirekte har med bylivet og en politisk aktiv arbejderklasse, er tydeligt omfattende.

Endog de bønder, der bliver på landet, kan nu komme på besøg i byerne og opleve andre eksistensforhold. Deres mulighed for at forlade *fundo'erne* og tage til byerne giver dem tillige en større uafhængighed af *el patron*, lig den frie arbejders. På *fundo'erne* arbejder lønarbejdere, som udgør en vigtig del af den samlede arbejdskraft, og dette medfører en anden vigtig påvirkning af *inquilino'ernes* mentalitet.

Lønarbejderne.

Lønarbejderne nyder en større grad af frihed i forhold til godsejerens personlige dominans end *inquilino'erne*. En mangfoldighed af arbejdere, nogle ufaglærte, nogle specialiserede, nogle ansat som dagarbejdere, andre for længere perioder, arbejder i stedet for eller som supplement til den permanente arbejdskraft på *funda'en*, især i høsttiden. Mange er såkaldte »*afuerinos*«, som kan være bønder uden jord, eller »*minifundistas*«, bønder eller husmænd, der ikke ejer tilstrækkelig jord til at brødføde familien, og som lader sig ansætte for at tjene lidt ekstra i høsttiden. Mange bor i små landsbyer (*aldeas* eller *pueblos*), der ligger opad *funda'en*. Der kan også være *inquilino*-børn mellem lønarbejderne. Mange arbejde-

3. Mine undersøgelser viser et absolut fald i antallet af jordløse landarbejdere (*inquilios* og lønarbejdere) fra 1935 til 1955.

re kan have slået sig ned mere eller mindre permanent i landbrugsområder, der til stadighed kræver lønnet arbejde, men andre kommer i sæsonen og forsvinder for at finde arbejde andetsteds, når høsten er ovre eller det arbejde, de nu er ansat til, er slut. Mange »*afuerinos*« forlader deres familier i deres søgen efter arbejde på fjerntliggende *fundo'er* eller efter lejlighedsarbejde i byerne som minearbejdere, fabriks- eller byggearbejdere. Atter andre, sandsynligvis kun et lille mindretal, rejser over hele Chile efter arbejde fra salpeterminerne i ørkenen i nord til de grønne kvæg-opdrætningsområder langt mod syd over 3.000 km borte, ja endog lejlighedsvis til Argentina. En *afuerino* kan således have arbejdet utallige steder og oplevet ting, som *inquilinos* og små selvejerbønder kun kan have en indirekte fornemmelse af. I almindelighed bringer deres søgen efter arbejde *afuerino'erne* i kontakt med de lokale bønder, med hvem de udveksler erfaringer og historier. Den kontakt, som mange af dem har haft med industriarbejdere, især fra minerne, der længe har været centrum for Chiles arbejderklasse-organisationer, giver dem en forståelse for nødvendigheden af fagforeninger, klassekonflikt frem for underkastelse, og de muligheder, der ligger i klasseorganisationer, samt giver dem andre forklaringer på den sociale virkelighed end *inquilino'erne* har. Desuden bevirker den kendsgerning, at de arbejder for penge, at der ikke er andre forpligtelser mellem dem og godsejeren end den at arbejde for lønnen, samt at det er meget usandsynligt, at de bliver underlagt patriarkalsk dominans eller udvikler en særlig loyalitet over for arbejdsgiveren.

Alle disse faktorer – *afuerino'ernes* udstrakte kontakt med andre medlemmer af deres klasse, deres kontakt med de organiserede arbejdere, deres oplevelse af forskelligartede sociale miljøer, og deres mangel på særlig tilknytning til en speciel godsejer – gør dem tilbøjelige til at indse de fælles interesser, de deler med andre bønder og arbejdere, og til at acceptere radikale politiske forklaringer på deres fælles situation. Engels bemærkede, at landbrugsarbejdere var mere modtagelige over for revolutionær agitation end andre lag af landbefolkningen i 1848:

»Ikke længe efter at et landbrugsproletariat var opstået begyndte de gamle patriarkalske relationer at bryde sammen i landdistrikterne, ligesom det var sket i byerne i fabrikkerne ... Hvad der før var den mest stabile arbejderklassegruppe er således nu blevet inddraget i den revolutionære bevægelse. Den selvsamme kendsgerning, at forholdet mellem herrer og mænd har været så stabilt over en så lang periode, har gjort det så meget sværere for den moderne landarbejder at bære den byrde, der er lagt på hans skulder ... På denne måde spredtes arbejderklasse-bevægelsen til fjerntliggende og stabile landbrugsdistrikter, som med hensyn til nye ideer længe har været et dødt område.«⁴

4. Friedrich Engels: »The Condition of the Working Class in England« (Oxford: Blackwell, 1958, p. 297–303).

Og en moderne revolutionsforsker, Adam Ulam, her hævdede at »en af de kraftigste sporer til revolutionære følelser er tabet af 'ejendom' – og dermed status – hvilket er hvad bønderne og småhåndværkere oplever, når de bliver proletariserede.«⁵

Nyere forskning i flere lande støtter denne iagttagelse, at landbrugsarbejdere snarere end andre bønder vil støtte venstreradikale partier. For eksempel var landarbejderne inden for sukkerindustrien et vægtigt grundlag for kommunisterne i Cuba, og senere for selve revolutionen. I Frankrig og Italien har undersøgelser vist, at landbrugsarbejdere, sammen med byarbejderne, snarere end andre sociale lag støtter kommunister og venstre-socialister. I deres tidligste og mest kampivrige forsøg på at organisere bondestanden, mens deres paroler stadig havde revolutionær betydning, sikrede APRA og *Acción Democrática* sig tilsyneladende deres kraftigste støtte (en støtte de har kunnet holde) blandt »landarbejdere på de mere moderne virksomheder, og i langt mindre grad blandt grupper af bønder«. Således skulle vi på grundlag af vor viden om livsbetingelserne for Chiles landproletariat og af resultaterne af nogle sammenlignende undersøgelser forvente, at landbrugs-lønarbejderne snarere end andre bønder vil stemme på FRAP.

En empirisk analyse af valgresultater bekræfter disse forventninger. Stemme fordelingerne fra præsidentvalgene i 1958 og 1964 i 188 landbrugskommuner viser, at sandsynligheden for et »højt« stemmetal til S. Allende, FRAP-præsidentkandidaten er større, jo større andelen af landbrugs-lønarbejdere er i kommunen.

Selvejerbønder.

Noget over halvdelen af Chiles økonomisk aktive landbefolkning er klassificeret som jordejere. Af disse er 7 eller 8 ud af 10 små familiebrug eller endnu mindre i størrelse. I almindelighed bor de på og dyrker deres egen jord. Nogle småejere har ejendom i fællesskab, for eksempel de såkaldte »*Comunidades Indígenas*« (indianske kommuner), og lokalsamfund, der består af arvinger til en og samme ejendom, som forbliver udelt. Men selv hvor jorden formelt »ejes i fællesskab«, er lokalsamfundet internt lagdelt med de næsten jordløse (som kun har lidt adgang til jord) nederst, og de, hvis jordområder regelmæssigt kræver lejet arbejdskraft, i toppen. Nogle uafhængige jordejere kan være »familiebrugs-landmænd«, som er fuldt integreret i markedet som små forretningslandmænd. Andre kan knapt dyrke nok til at brødføde sig selv.

Lokalsamfund af små selvejerbønder har en tendens til at kunne karakteriseres som traditionelle både med hensyn til sociale relationer og i anvendelsen af tekniske hjælpemidler. Forsøg med nye teknikker og maskiner bremses normalt af stærk

5. Adam B. Ulam: »The Unfinished Revolution« (New York: Random House, 1960, p. 69).

bekymring for sikkerhed og tryghed og en frygt for, at teknologiske forandringer kan vende op og ned på den »sårbare ligevægt inden for de sociale relationer«, som findes i samfundet. Desuden er disse lokalsamfund ofte isolerede fra det større samfund, selv hvor de ligger nær ved større byer. De er »styret« indefra af de mere velstående småbønder og de gårdejere, handelsmænd og politiske myndigheds personer i området, som de mere velstående småbønder identificerer sig med. Et sådant lokalsamfunds velfærd afhænger normalt af opretholdelsen af et godt forhold til de lokale myndigheds personer, der igen tjener byens handelsmænd og de store og middelstore jordejere.

Jo mere disse småsamfund er spredt og isolerede fra kontakt med andre bønder eller by-centre, desto mere er de afhængige af den lokale godsejer og af de mere velstående bønders lederskab. I almindelighed har småbønderne en tendens til at være utroligt ejendomsbevidste, at opfatte deres egen tryghed som værende fuldstændig ét med deres jordstykke, og deres fremtid er betinget af at kunne sikre sig mere jord. Ikke kun er disse samfund lagdelt indad til mellem ejendomsbesiddere og næsten ejendomsløse, men de mere fattige medlemmer af lokalsamfundet er isolerede fra kontakt med andre fattige selvejerbønder der andre steder i landet og har derfor kun lidt begreb om deres fælles situation, eller om deres fælles interesser over for de større jordejeres, godsejernes interesser. Lokalsamfundets medlemmer er i konstant konkurrence med hinanden, hvilket har en tendens til at adskille dem fra hinanden, og dette mildnes kun af familieforpligtelser.

Det er derfor vanskeligt for dem at organisere sig, bare i forsvaret mod de store jordbesiddere, for slet ikke at tale om organisering med småbønder andetsteds fra, som de ofte ligger i endnu skarpere konkurrence med. Og eftersom de skatter det højt at bevare »gode« relationer med de lokale magthavere, endog uden for landsbyen, er de tilbøjelige til at gå imod enhver fornyelse, der kan true disse relationer. Hvor et sådant lokalsamfund ikke er en slægtskabsenhed, der er baseret på fælles arv af jorden, men består af en samling af familier, der er individuelle jordejere med yderst svage og uregelmæssige relationer indbyrdes, så vil de faktorer, der medvirker til at holde dem isolerede i forhold til hinanden, forstærkes yderligere.

De småbønder, som regelmæssigt sælger deres produkter på markedet og beregner deres indkomst i overskud og tab (d.v.s. ca. 40 pct. af de små jordejere), betragter sig normalt som del af den besiddende klasse; de identificerer sig med den jordejende klasse og ser ned på de bønder, som mere eller mindre er underlagt en naturalieøkonomi. Deres opfattelse af fælles interesse omfatter andre landbrugsforretningsdrivende på samme sociale og økonomiske niveau, snarere end en identifikation med bondestanden, som de til tider er adskilt fra racemæssigt såvel som socialt. Under visse betingelser har familiebrugs-bønder dannet grundlaget for

radikalisme, endog »landbrugssocialisme«; men disse betingelser har ikke været tilstede i Chile.

Landbrugsjordejerne som helhed har en tendens til ikke at støtte venstrekræfterne i Chile. Det viser sig således, at jo større en andel af jordbesiddere, der er i en kommunes arbejdsstyrke, jo mindre sandsynligt er et »højt« stemmetal for Allende og omvendt.

Organiseret arbejderklasse-politik.

Både den organiserede fagforeningsbevægelse og de opdukkende politiske partier har i Chile haft deres oprindelse i de nordlige områder i Tarapacá og Antofagasta, hvor 40 pct. af arbejdsstyrken i 1885 arbejdede i minerne. I sidste halvdel af det 19. årh. brød omfattende sociale konflikter ud stadigt hyppigere og med voksende intensitet, samtidig med lignende udbrud i Europa. Iquique, salpeter-byen i nord, og det sydlige kulmineområde, Lota, var tit hjemsted for voldsomme kampe, der kostede hundreder og sommetider tusinder af arbejdere livet.⁶

Den første generalstrejke begyndte i Iquique i 1890 og spredte sig til hele landet. På trods af de offentlige myndigheders voldsomme reaktion begyndte arbejderorganisationer at opstå, især med støtte i salpeter-minerne i nord. Chiles arbejderføderation (FDCH), der blev grundlagt i 1908 af de konservative som en forening for »gensidig« hjælp, blev i 1917 et militant industriforbund, der to år senere krævede kapitalismens afskaffelse. Mellem 1911 og 1920 var der 203 strejker, der omfattede 150.000 arbejdere. I 1919 sluttede FDCH sig til Den røde Arbejderføderation under ledelse af den dynamiske Emílio Recabarren. FDCH havde som den største nationale fagforening 136.000 medlemmer, af hvilke 10.000 var kulminearbejdere, 40.000 salpeter-minearbejdere, – minearbejdere udgjorde 37 pct. af alle organiserede arbejdere. Kun i mineindustrien var mere end halvdelen af arbejdskraften organiserede i fagforeninger. I 1906 blev den første socialistiske leder fra arbejderklassen, Recabarren, valgt i et minedistrikt, skønt han ikke fik lov til at indtage sin stilling i parlamentet. Det blev minearbejderne, der kom til at udgøre grundlaget for Det Socialistiske Parti. Skønt Socialistpartiet fordømte både Den Anden og Tredie Internationale, bekendte det sin troskab til marxismen og til skabelsen af en regering af organiserede arbejdere.

En statistik fra det sidste forholdsvise frie valg, før Det Kommunistiske Parti blev forbudt (1948–1958), viser, hvor radikale minearbejderne var dengang. Ved kommunevalget i 1947 fik kommunisterne 71 pct. af kulminearbejdernes stemmer,

6. Mere end 1/3 af alle strejker og stor-demonstrationer, der fandt sted mellem 1851 og 1878, omfattede minearbejdere. En af de værste massakrer i arbejderklassens historie skete dengang, da 100.000 salpeter-minearbejdere gik i demonstrationsmarch i Iquique og blev beskudt med 2.000 døde til følge.

63 pct. af salpeter-minearbejdernes og 50 pct. af kobbermine-arbejdernes; kommunisternes stemmeandel på national basis var ca. 18 pct. De 11 minedistriktskommuner (ca. 5 pct. af landkommunerne) havde i alt 20 pct. af kommunisternes stemmetal i hele landet. Minearbejderne er den sociale gruppe i Chile, der går mest ind for radikale sociale forandringer og politisk radikale ideer. Deres radikale politiske holdninger og deres villighed til at tage en strejke (der er karakteristisk for minearbejdere i hele verden) kan tilskrives deres arbejdssituation. Eftersom de normalt er koncentrerede på et forholdsvis lille område og socialt isolerede fra de dominerende sociale grupper i samfundet, har de en tendens til at danne en tæt sammenvævet social organisation med en høj grad af interaktion imellem.

Graden af politisk bevidsthed, der findes blandt minearbejderne i Chile, kan ses af resultaterne af fagforeningsvalgene, der fandt sted under en militærbesættelse af kobbermineområdet i april 1966. De foregik ikke lang tid efter, at mange minearbejdere var blevet skudt ned, da hæren var blevet sat ind for at bryde en strejke. El *Mercúrio*, den anti-kommunistiske konservative avis, havde en leder umiddelbart før valget, hvor der stod:

»Valget af fagforeningsledere i El Salvador, Potrerillos og Barquito vil finde sted i en atmosfære af frihed, der passer til arbejderne, så de kan udtrykke deres sympatier uden skyggen af regeringstryk på vælgere eller kandidater. Disse valg er af stor betydning, fordi de vil vise, hvad der er arbejdernes spontane ønsker, når de ikke føler sig truet eller skræmte af agitatorer. Nu kan arbejderne drage fordel af det nye klima i minerne og danne fagforeningsbestyrelser, der tjener deres interesser snarere end at være undergivet partisanpolitik.«⁷

»Arbejdernes spontane vilje« resulterede i en overvældende sejr til FRAP-kandidaterne, endskønt PDC-regeringen kontrollerede valgene.

Minearbejdere og bønder: spredningsprocessen.

Udviklingen af storindustri og især minedrift i Chile førte til kontakt mellem industriarbejderne og landbrugets arbejdskraft, som så igen har ført til voksende social og politisk bevidsthed blandt bønderne. Historisk set har godsejerne isoleret *inquilino'erne* fra arbejderklassen i byerne, og har forbudt dem at organisere sig som gruppe. Ved at begrænse deres omgang med andre grupper, gjorde *el patron* det vanskeligt for *inquilino'en* at udvikle en politisk bevidsthed. Da byarbejderklassen efter Den Første Verdenskrig begyndte at vokse kraftigt, spredte strejkerne sig til landdistrikterne for første gang i Chiles historie. Minearbejderne var de ledende i dette tidlige forsøg på at organisere landbefolkningen. I 1919 blev der gjort et mislykket forsøg på at organisere *inquilino'erne* inden for

7. El *Mercúrio*, 15/4 1966: FRAP-kandidaterne vandt med 16.227 stemmer. Det radikale Partis kandidater fik 3.287 og De Kristelige Demokrater (PDC) fik 3.263. Af de 10 nye ledere var 3 FRAP-kandidater; de erstattede 3 PDC-folk. (*Ultima Hora*, 19/4 1966).

Cemata-regionen i Aconcaguadalen i en landsomspændende føderation, »med det formål at knytte *inquilino*'erne til en føderation af minearbejdere«. I 1930'erne udvikledes en militant bonde-organisation med bred tilslutning, der blev støttet af dele af by-arbejderklassen, men den endte i undertrykkelse fra statens side og førtes ind i den valgstrategi, som de venstreorienterede partier indtog under Folkefronten.

I de senere år er de store godsers lukkede system begyndt at åbne sig, dels på grund af de voksende kommercielt-kapitalistiske økonomiske og sociale relationer, og dels på grund af politiske organisationers og fagforeningers arbejde, og endelig har udviklingen af et nationalt kommunikationsapparat været i stand til at underminere de store jordejeres hidtidige monopol på informationer udefra.

Minearbejdernes politiske indflydelse spreder sig tilsyneladende til andre industriarbejdere og måske til ikke-industrielle arbejdere også. Som en sammenarbejdet politisk aktiv gruppe har minearbejderne stor indflydelse på arbejderklassen og bondestanden. Dette kan måske forklare, hvorfor »klassepolitik« er kommet mere klart til udtryk i Chile end i andre latinamerikanske lande, hvor der er store sociale lag af fattige land- og bybefolkninger men ikke nogen sammenhængende, organiserede radikale arbejderklassecentre. Jo nærmere en landkommune ligger et minedistrikt, jo mere radikal er befolkningen. De klassebevidste minearbejdere viser sig at være agenter for spredning af radikale politiske holdninger i landdistrikter. Der synes at have været 3 trin i væksten og spredningen af radikale politiske holdninger: arbejderklassens vågnende bevidsthed, der er næret af mineindustriens sociale livsbetingelser; skabelsen af politiske organisationer i arbejderklassen; og spredningen af radikale politiske ideer til nærliggende undertrykte grupper fra de politisk aktive centre.

I Chile har demokratiske organisationer som fagforeninger deres oprindelse i minedistrikterne, og det var her, at arbejderne først begyndte at deltage i sociale bevægelser til forsvar for de lavere klassers demokratiske, politiske og sociale rettigheder. Skønt kun 5 pct. af den aktive arbejdsstyrke er minearbejdere, udgør de næsten ¼ af de organiserede arbejdere. Det er i de middelklasse-påvirkede by-centre, at fagforeningerne er svage. Minearbejderne er kun isolerede i geografisk forstand; de arbejder bevidst på at sprede radikale politiske ideer til landbrugsområderne omkring sig. *El Siglo*, det kommunistiske dagblad, rapporterede i 1966 at

»de 200 delegerede, der deltog i minearbejderføderationens 8. nationale kongres ... (har) vedtaget en resolution, om at være solidariske over hele landet og yde den mest aktive klasse-solidaritet til arbejderne på landet i deres kamp om forsvaret af deres rettigheder og for

erhvervelsen af en virkelig landbrugsreform. For få dage siden vedtog de mægtige fagforeninger i salpeterminerne Maria Elena, Pedro de Valdivia og Mantos Blancos i Antafagasta-provinsen en lignende resolution.«

Nok er politiseringen af bønderne ved hjælp af minearbejderne en »naturlig proces«, men det er også en bevidst anstrengelse. Den kommunistiske leder, Luís Corvalán, lagde vægt på betydningen af denne interaktion mellem klassebevidste arbejdere og bønderne:

»De politiske og kulturelle bånd mellem byen og landet, mellem proletariatet og landarbejderne, har udviklet sig på mange måder. Børn af landbobefolkningen, som tager ind til byerne for at arbejde, lærer mange ting, som de hurtigt lærer fra sig til familie og venner, som er blevet tilbage på *fundo'en* eller i landsbyen, og med hvem de opretholder kontakten. Tusinder af *inquilino'er* ... og små selvejere er blevet arbejdere ved bygningsanlæg, hydroelektriske værker, veje, reservoirer og kanaler eller er blevet inkorporeret i de begyndende sukker- og træindustrier og lever side om side med talrige medlemmer af proletariatet, der kommer fra byerne. Desuden har kriserne og undertrykkelsesforanstaltningerne mod by-arbejderklassen fået mange arbejdere i miner og fabrikker til at vende tilbage til landet. Over hele Chile, på *fundo'erne* og i landsbyerne, har vi set mange arbejdere, deriblandt nogle der var ledere af fagforeninger i salpeter-, kul- og kobberindustriene. Det følger heraf, at de folkelige partier og især vi kommunister, også i vores politiske arbejde, skulle være blandt de vigtige faktorer, der påvirker og har påvirket skabelsen af en ny social bevidsthed i landdistrikterne.«⁸

Urbanisering og industrialisering løsriver en del af bondestanden fra sin oprindelse, og den indgår i arbejdsstyrken. Disse bønder, som er blevet radikaliserede gennem fagforeningsarbejde, bringer de nye ideer om kamp og solidaritet til deres tidligere kolleger på landet. I den udstrækning de politiske venstrepartier kan organisere disse nyligt industrialiserede arbejdere og kan vække dem politisk, vil de have en effektiv formidling af venstreorienterede ideer til landdistrikterne.

I minedriftskommunerne eller deres »satellitter«, er der en tendens til, at politiske forskelle mellem bønder indbyrdes forsvinder. I kommuner, der hverken har miner eller et »satellit«-kommuner, fortsætter stemmefordelingen med at variere med klasseposition blandt bønderne. Uden hensyn til hvordan arbejdsstyrken i landdistrikter er struktureret (eller hvordan klassesammensætningen blandt bønderne er), så vil landkommuner i nærheden af minedistrikt med større sandsynlighed give Allende et »højt« stemmetal end kommuner, der ikke er »satellitter« eller mineområder. »Satellitter« af mineområder, hvor 50 pct. af arbejdsstyrken er jordbesiddere, og dem, hvor under 50 pct. af arbejdsstyrken er ejere af jord, støtter alle Allende – i 1964 gav

8. Luís Corvalán: »The communists' Tactics relative to Agrarian Reform in Chile« i T. Lynn Smith, ed. »Agrarian Reform in Latin America« (New York: Knopf 1965), s. 139.

91 og 90 pct. af disse »satellitter« ham et »højt« stemmetal. Men stemmeafgivning varierer med klassetilhør i landkommuner, der ikke er »sattelitter«. Kun 36 pct. af de landkommuner, hvor 50 pct. og derover af arbejdsstyrken er jordbesiddere, gav et »højt« stemmetal til Allende, i modsætning til 68 pct. i de landkommuner med under 50 pct. jordbesiddere i arbejdsstyrken. Det er tydeligt, at minecentrenes politiske indflydelse er så stor, at betydningen af klasseforskelle blandt bønderne ved stemmeafgivning har en tendens til at forsvinde i minedistrikter og i »satellit«-kommuner. (Klasseforskelle afspejles i forskelle mellem zoner med høj og lav koncentration af selvejende landmænd). Mineområderne og de tilstødende kommuner udvikler en speciel radikal, socialistisk politisk kultur, der har en tendens til at udslutte betydningen af klasseforskelle. Det synes som om politisk organisation kan forene adskilte grupper på trods af sociale forskelle, når disse sociale grupper er udbyttede. Og Chiles venstre gør en bevidst anstrengelse for at organisere disse grupper.

El Siglo skriver: »Alle arbejdere fra alle fagforeninger skulle forene sig med bønderne, hvorsomhelst de befinder sig i nærheden af landbrugsbedrifter, hvor bønderne er i gang med at kæmpe for at forsvare deres interesser. Minearbejdernes Fagforening må være der for at hjælpe med organiseringen af bondeorganisationer. Alle vore minearbejder-kammerater må være der for at give deres moralske og praktiske støtte til de bønder, der kæmper for at erhverve jord.«⁹

Og Corvalán siger: »Organisationsformerne må være i overensstemmelse med bøndernes egne ønsker; men vi kommunister tror, at den bedste form for organisation er den uafhængige forening med hovedkvarter i landsbyen, hvor arbejdere fra flere *fundo'er* samles sammen med alle de beskedne sektorer af landbefolkningen, såvel lønarbejderen som den lille selvejer, fattigbonden o.s.v.«¹⁰

Uafhængige organisationer, der samler alle de »beskedne sektorer« kan være den centrale faktor, der kan forklare, hvorfor forskelle mellem arbejdere og små selvejere forsvinder i områder, der støder op til minecentre.

9. *El Siglo* 20/2 1956.

10. Corvalán, op. cit. p. 141.